

Taja Lesjak Šilak **IKONOGRAFIJA ADDAMSOVIH**

Začetki zgodbe o Addamsovih segajo v leto 1938, ko je ameriški ilustrator Charles Addams v časopisu New Yorker prvič objavil ilustracijo, ki je vse do danes obdržala kultno ime *The Addams Family*. Družini Addamsovih so na začetku pripadali Morticija, Gomez, otroka Bucko in Sreda, stric Gnoj in babica, njihov služabnik Krč, roka z imenom Thing in Gomezov bratranec z imenom It. Kasnejšo slavo in prepoznavnost so Addamsovi dosegli leta 1964, ko se je pričela snemati serija *Addamsovi*, od serije pa je do danes najpopularnejša ostala uvodna špica, ki jo je skomponiral Vic Mizzy.

Za razumevanje pomena Addamsovih, predvsem v času njihovega vzpona, to je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, je potrebno razumeti tudi čas, v katerem so nastajali. Pri tem je še posebej potrebno potegniti vzporednice z vrednotami tistega časa in vlogo družine in seveda žensk v tedanji družbi. Addamsovi so že od samega začetka delovali kot parodija na takratno družbo. Medtem ko se njim njihov način življenja zdi popolnoma normalen, pa se zunanjemu opazovalcu kaže kot izjemno čudaški in večinoma tudi zastrašujoč. Pri tem je potrebno posebej poudariti vlogo Morticije kot glave družine, ki vedno doseže tisto, kar hoče, saj je bila v takratni Ameriki funkcija ženske zreducirana na vlogo matere in gospodinje, ki mora ugoditi željam svojega moža. Mestoma gredo tovrstne paradije znotraj posamezne epizode še globlje. Tako se butler Krč v eni epizodi pojavi kot rokovski zvezdnik, ki obnori svet, kar je očitna parodija na takratni vzpon skupine The Beatles, podobno se zgodi s parodijami na politične teme in zvezdniški sistem Hollywooda.

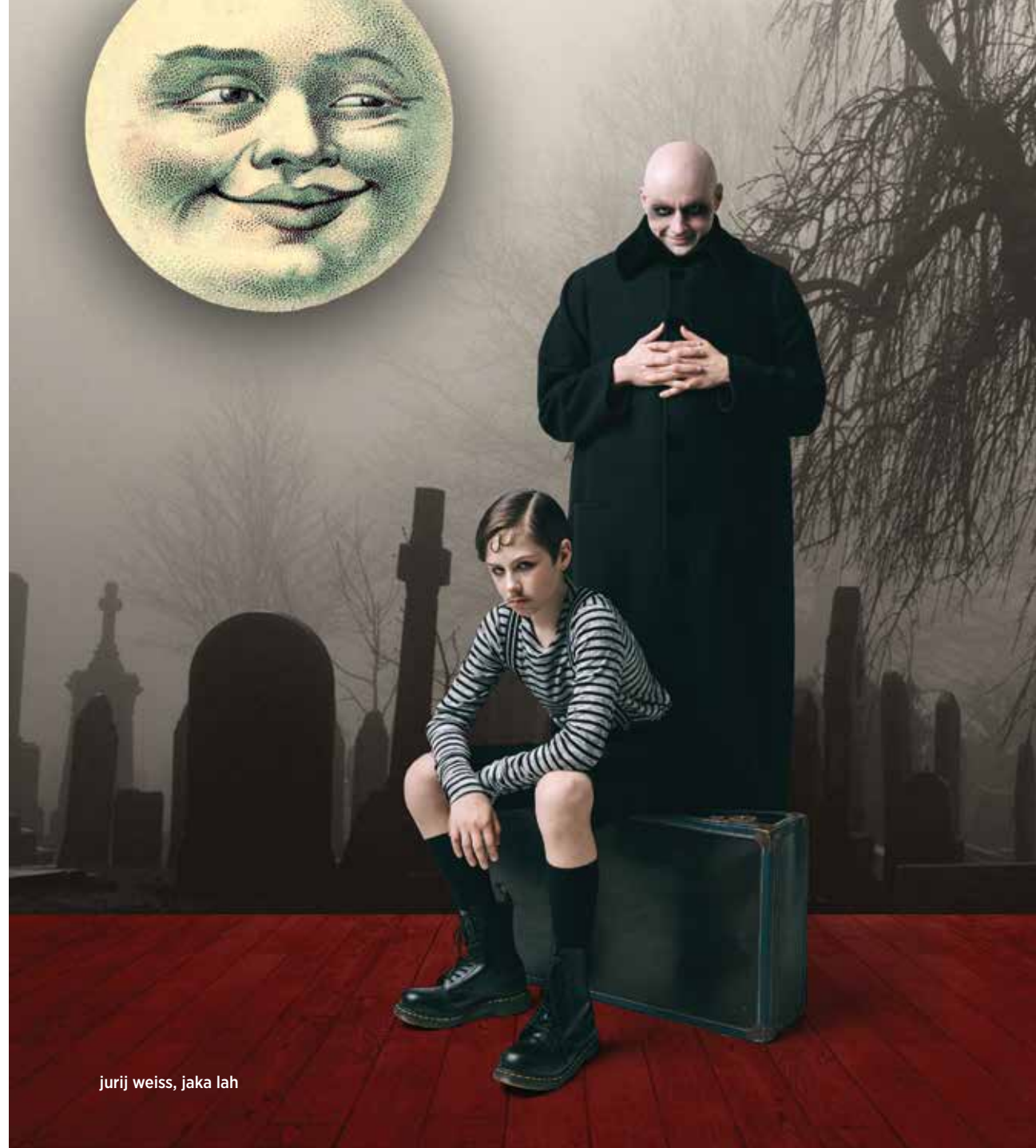
K zgoraj omenjeni in vsem poznani uvodni špici se velja vrniti predvsem zaradi pomena glasbe. Uvodni song, ki vključuje značilno tleskanje s prsti, je postal izjemno prepoznaven po vsem svetu in vsi ga povezujejo prav z Addamsovimi. Gre torej za to, da je glasba postala zaščitni znak Addamsovih, Addamsovi na splošno pa izjemna popkulturna znamka. A s tem fenomenom ne povezujemo zgolj ene pesmi. Addamsovi so kasneje oz. skoraj sočasno zelo vplivali tudi na subkulturo glasbenega gibanja garažnega rokenrola, kar se je dogajalo hkrati z vzponom skupine The Beatles, kasneje pa še na gibanje psihedeličnega roka in s tem v povezavi tudi na subkulturo hipijev,

medtem ko se je na temni strani brega manj glasno razvijala alternativna scena. Ta je temeljila na znanstveni fantastiki, grozljivkah (zlasti b-produkcijskih) in električnih kitarah.

Vpliv Addamsovih in tudi njihove ikonografije lahko povežemo z več različnimi subkulturami, največkrat z gotičarji, a ne gre le za to. Gre namreč za širšo sliko – Addamsovi so namreč vplivali na mnogotere filme, fotografije, ikone in še na marsikaj drugega. Govorimo torej o podzemlju alternativne scene šestdesetih let. Tako se lahko ponovno vrnemo k statusu ženske v tem času in opozorimo na dvoje. Najprej naj omenimo film Russa Meyerja z naslovom *Faster, Pussycat! Kill! Kill!*, ki ga po bizarnosti z lahkoto vzporejamo s tipografijo filma *Pri Addamsovih*, poleg tega pa se vzporednost med filmoma kaže tudi v njuni skoraj feministični ideologiji. Danes sta sicer termina »feminizem« in »feministično« pogosto zlorabljena ali različno razumljena, a v filmu se razkrije popolna forma moči žensk, ki lahko dosežejo svoje zahteve ne glede na to, kaj na to poreče moški spol. V večini primerov moške ženske celo prekašajo. Ko govorimo o »podzemlju«, je zagotovo treba omeniti še Bettie Page. Morda se na prvi pogled ta navezava ne zdi ravno pričakovana, a gre za neko polje, ki dostikrat ostaja spregledano. Gre za erotiko, značilno za film *Pri Addamsovih*, ki temelji na pristni ljubezni z vložki sadističnih in mazohističnih elementov, ki jih Bettie Page kot prva dama podzemlja zagotovo reprezentira. Prav zato ne gre pozabiti na to tako zelo izpostavljeno žensko, ki je zaradi svojega fetišističnega poziranja pred fotografskimi objektivami skoraj pristala v zaporu. V neverjetno podobnem videzu in energiji Bettie in Morticije je nekaj usodnega, lahko rečemo celo fatalnega. In prav nič čudnega ni, da so pričeli obe figuri povezovati s skupino The Seeds, ki je ena od predstavnic že omenjenega garažnega rokenrola, in to s pesmijo *Can't Seem to Make You Mine*.

Morticija Addams ni edina ženska predstavnica tovrstnega žanra, presenetljivo ni niti prva, ki se je pojavila na TV-ekranih. Prvi lik takšnega žanra je lik Vampire, ki se je pojavil že leta 1959 v filmu Eda Wooda *Plan 9 from Outer Space*. Istega leta, kot se je pojavila TV-serija o Addamsovih, je nastala tudi serija z naslovom *The Munsters*, kjer je glavni lik Lily Munster skoraj kopija Morticije, a ne serija ne Lily Munster nista dosegla takšne slave oziroma prepoznavnosti, kot je to uspelo Morticiji in Addamsovim. Kot gospodarico teme je potrebno omeniti še Elviro, ki se je pojavila v istoimenskem filmu leta 1988. Govorimo torej o štirih likih z zelo podobnim videzom, tematiko, primesmi znanstvene fantastike in smrtonosnim šarmom. Vsi štirje liki pa zagotovo predstavljajo idejo o ženski revoluciji, ki ne temelji na protestnih sporočilih, odrekanju ali čemerkoli udarnem. Gre za preprosto idejo ženske kot posameznice, ki se znotraj svojega sveta, kakršenkoli že ta je za zunanje opazovalce, ne samo znajde, temveč ga tudi obvlada in zares uživa v njem. Predvidevamo lahko, da ravno iz tega izvira vsa fascinacija nad omenjenimi štirimi liki.

Zagotovo se ob zapisanem lahko porodi vprašanje, kaj točno je tisto, zaradi česar je Morticija Addams tako posebna in inovativna, da je postala po vsem svetu znana ikona, česar za druge tri ne moremo trditi. Morticija je opisana kot čarovnica blede polti, ki namesto pravega pudra uporablja pecilni prašek, govori francosko, obvlada

jurij weiss, jaka lah

kuhanje Addamsovih specialitet, odlično vrtnari, posebej rada to počne z rezanjem cvetov vrtnic, njen ljubljeneček je mesojeda roža z imenom Kleopatra, ki jo hrani s hamburgerji. Kakorkoli bizarne se zdijo te lastnosti, jih lahko mislimo in osmislimo s pomočjo standardnega načina razmišljanja in dojemanja ženske v šestdesetih letih. Morticia je torej zelo privlačna ženska z obilo seksapila, je dobra gospodinja, znanje tujih jezikov je dokaz njene izobraženosti, kar je bila za tiste čase redkost, je skrbna mama in sposobna različnih obrti in veščin. Gre torej za povsem običajno žensko z zavidljivo lepoto in različnimi vrlinami. Zagotovo pa je za njen vzpon in prepoznavnost najbolj zaslužna Carolyn Jones, ki je odigrala lik Morticije v prvi seriji *Addamsovi* v šestdesetih letih.

Na tej točki se lahko dotaknemo še same družine Addams, ki je pogosto razumljena kot nekaj slabega, a je to vse prej kot pravilno dojetje. Tako kot Morticia tudi celotna družina Addams pravzaprav predstavlja nekakšen ideal. Če se spustimo v manjšo analizo družine na splošno, lahko seveda z gotovostjo trdimo, da ima vsaka svoje zakonitosti, pravila in običaje. V zadnjih letih se veliko govori o tem, kakšna da je prava družina, a se pri tem pogosto pozablja na bistveno: ljubezen in spoštljive odnose. Kdo si lahko jemlje pravico, da posega v življenje ljudi s svojimi prepričanji o pravilnosti in načelnosti, če je vse to lahko za nekoga drugega popoln nesmisel? Ko gledamo in poslušamo družino Addams, lahko hitro ugotovimo, da kot celota popolnoma funkcionirajo, se razumejo, spoštujejo in da se imajo neizmerno radi. S svojimi običaji, fetiši, načini, kakorkoli že poimenujemo njihovo življenje, preprosto prikazujejo tisto, kar naj bi vsaka zdrava družina imela. Njihov svet je za njih popolnoma normalen in najlepše pri vsem skupaj je, da ta svet res obožujejo in ga celostno tudi uživajo. Poleg tega pa sprejemajo drugačne od sebe. Addamsovi nikoli ne bodo na ljudi gledali zviška, četudi so njihovo popolno nasprotje, še več, sprejeli jih bodo z odprtimi rokami in jim ponudili celotno roko svojega sveta. Gre torej za dva pomembna nauka o načelnosti, ki se ju že od nekdaj rado spregleda: ljubezen družine, ki je nezamenljiva celota, in strpnost do drugače mislečih.

Bizarnosti navkljub za nekatere bodo, in s tem naj zaključimo, na svetu vedno obstajali ljudje, ki jih bo drugačnost privlačila. In s tem ni in ne more biti popolnoma nič narobe.

»Kar je normalno za pajka, je katastrofa za muho.«

(Morticia Addams)